

Tüütud kirbud on sügisese niiske ja sooja ilmaga taas liikvele läinud

Tiina Toomet, MTÜ Teie Loomakliinikud Eesti Päevaleht

Augustis saavutab kirbuhoogaeg haripunkti. Kirbutõrjega peaks alustama mais ja seda tuleks teha aasta läbi.

„Kirp. See on kirp. Pole vähematki kahtlust,“ tõstab loomatohter pea luubi kohalt. Peen sülekoeraga proua tema vastas kahvatub ja punastab vaheldumisi: „Pole võimalik, doktor... Minu koer, meie maja...“ Tal ei jätku sõnu väljendamaks oma nõrdimust arsti öeldu üle. „Meie koeral ja veel kirbud! No kuulge! Ega siin pole tegemist mingi suvalise külakrantsiga.“

Selliseid stseene võib lähiajal ette tulla nii mõneski kliinikus. August ja september on kirpude meelisaeg. Piisavalt soe ja niiske, loomad liiguvad palju väljas. Kirpude „restoranide“ valik on rikkalik. Tahad musta või valget koera? Kuidas oleks siledakarvalisega, nii jõuaks kiiremini toidulauani? Või meeldiks end hoopis kohevatesse karvadesse peita? Või eelistad hoopis kassi, oravat, siili või mõnd lindu? Jätkub igale maitsele. Ja krantsi ning tõukoera veri mekib ühtviisi hea.

Hoogne kirbuinvasioon

Inimestel on raske uskuda, et nende puhtas ja klanitud majapidamises võiks kirpe olla. Igasugused parasiidid näikse pesitsevat ikkagi ainult seal, kus on mustus ja lohakus. Samas võib ka kõige puhtam koer kõige puhtamasse majapidamisse kirbud tuua, kui juhtub jalutama üle kohast, kus kirbutanud hulkurkass end korra raputas. Hulkurkassi seljas end verd täis imenud emakirp munes munad, mis pudenesid rohu sisse, läbisid vastsefaasi ja muutusid nukkudeks.

Täiskasvanud kirp ootab järgmise ohvri lähenemist ja reageerib vibratsioonile. Valmiku kookon puruneb ja kirp hüppab uue peremehe kasukasse ja sõidab uhkelt tolle koju, kus muneb sadu mune. Kirbuinvasioon korteris on alguse saanud.

Kuid ikkagi on inimesel raske uskuda, et tema loomal on kirbud, sest esiteks, ta ei näe ju kirpe. See pole aga kahjuks mingi argument. Kui valge lühikarvalise koera puhul võib seda väidet veel kuidagi tõena võtta, siis musta karvase looma kasukast on kirpe peaaegu võimatu leida.

Ühes Prantsusmaal korraldatud katses leiti kirpe vaid 65 protsendil ja kirbumustust 85 protsendil täiesti kindlalt kirpe täis koeral. See tähendab, et 15 protsendil kindlalt kirpudega varustatud koera vaatlemisel, kammimisel ja uurimisel ei leitud midagi.

Kassid on aga nii hoolikad enda lakkujad ja puhastajad, et pistavad neid hammustanud kirbu varem või hiljem nahka.

Teine loomaomanike argument, millega üritatakse end looma kirbupuhtuses veenda, on tõdemus, et loom ei kraabi end. Loom ei hakka end kraapima mitte seetõttu, et kirp teda hammustab, vaid sellepärast, et ta on kirbu süljele allergiline. Mõni on ja mõni ei ole. Selleks, et loom allergiliseks muutuks ja end kraapima hakkaks, on vaja veidi aega ja kirpe.

Ravimine üksi ei aita

Tavaliselt ei ole esimesel kirbuinvasiooni aastal allergia veel välja kujunenud ja sügelust eriti ei esinegi, kuigi kirbud hüppavad looma seljas rõõmsalt ringi. Järgmisel aastal mõjub aga kirbu sülg allergeeninina ja mida aasta edasi, seda tugevamana.

Samuti usutakse ekslikult, et kui loomal eelneval aastal kirbud välja raviti, siis saadi nendest ka lõplikult lahti. See on väga vähe tõenäoline, kui omanik vahepeal just maja maha ei põletanud. Olemasolevate kirbutõrjevahenditega saab küll üsna edukalt tõrjuda täiskasvanud kirpe, kuid munade, vastsete ja eriti nukkude vastu jääb enamik neist võimetuks.

Uuem sõna veterinaarias on kirpude sigimist takistavad preparaadid ja aerosool, millega töödeldakse mitte ainult looma, vaid ka keskkonda ja mis hävitab muu hulgas kirpude noorvorme (mune, vastseid ja nukke). Preparaat on igati tõhus, kuid piserdada tuleks seda igale poole, kus loom liigub. Isegi kui kodu ja koduümbruse töötlemine õnnestub, jääb alati võimalus jalutuskäigult mõni uus kirp kaasa tuua.

Loomaomanikel tuleks ka teada, et kirbuvastase šampooni toime on ühekordne. Sellega saab hävitada vaid neid kirpe, mis sel hetkel seljas on. Kuid asemelt ja põrandapragudest ilmuvad kohe välja uued. Ning iga kirp muneb taas sadu mune. Kui nüüd keegi seda lõiku lugedes musta masendusse langeb ja arvab, et kirbunuhtlus on lootusetu kõigi lemmikloomadega kaasas käiv õnnetus, siis lohutuseks tuleb öelda, et nii hull see asi ka ei ole.

Kirp nagu kosmoserakett

Kõigepealt võiks abi olla vanast eesti vanasõnast „parem karta kui kahetseda” ning hakata kirbutõrjevahendeid kasutama enne, kui kirbuõnnetus teid tabab. Kuna kirp armastab sooja ja niiskust, on tema lemmik aastaaeg suvi.

Augustis saavutab kirbuhooaeg tavaliselt haripunkti. Mõistlik oleks hakata profülaktilisi kirbutõrjevahendeid (rihm, aerosool, tilgad, tabletid) kasutama juba mais ja teha seda kuni külmade tulekuni.

Kui loom on väga allergiline, tuleks seda teha isegi aasta läbi. Kui teie loom on kirbud kusagilt juba üles korjanud, tuleks teda kirbušampooniga pesta, seejärel võtta kasutusele mõni profülaktiline vahend ja töödelda korterit ja eriti magamisaseme ümbrust spetsiaalse aerosooliga. Ja kuigi teile võib sügisel tunduda, et kõik on korras ja oletegi kirpudest lahti saanud, tuleks järgmise aasta mais taas kirbutõrjevahendid tarvitusele võtta.

Tõsine kirburünnak näeb allergilisel loomal üsna dramaatiline välja. Lõunamaade hulkurkoerad, kel on pool tagakeha paljaks kraabitud, ning kärnas kaelaga karvutud kassid on tüüpilisemad näited sellest haigusest.

Kirbuallergiast põhjustatud sügelus on üsna tüütu ja piinav – koerad nagistavad hammastega tagakeha ja kintsu piirkonda (kirbutavad), kass võib keset magusaimat und üles hüpata nagu ussist nõelatud ja kukkuda mööda tuba ringi kihutama. Kirp hüppab ja kass kargabki.

Kirp muuseas on suuteline sööstma kõrgusesse nagu kosmoserakett. Oma pikkade, tugevate jalgadega suudab ta teha kuni 50–70-sentimeetriseid hüppeid, et pääseda sobivale toidulauale koera

või kassi seljas. Näljased kirbud ründavad ka inimesi, mille tagajärjel tekivad punased ja sügelevad kublad peamiselt jalgade ja kõhu piirkonda. Aga nagu juba öeldud, õnneks eelistavad nad loomi.

Kirbud on olnud läbi aegade ohtlike nakkushaiguste kandjad. Keskajal näiteks levis nende kaudu katk. Praegu peaks meeles pidama, et kirpudelt võivad loomad saada paelussi. Seega, kui on kirbukahtlus, tuleks lisaks kirbutõrjele teha loomale ka ussikuur.

KIRBU TOIDUEELISTUS

Kirp eelistab looma inimesele

Kassikirp, ametliku nimega *Ctenocephalides felis*, ei ole nn toidu suhtes väga valiv. Talle sobivad pea kõik püsisoojased. Sealhulgas ka inimene, kuigi ta on kirbu jaoks liiga paljas ja sile, mistõttu eelistab ta siiski loomi. Koerakirp (*C. Canis*) on praktiliselt väljasurnud liik, nii nagu inimesekirpki (*Pulex irritans*).

Looduses esineb ka siilikirpe, linnukirpe ja mitmeid teisi kirpe. Ühtekokku on neid 2400 liiki, millest Euroopas arvatakse olevat 70.

Kirbu elutsüklil koosneb mitmest faasist. On muna, vastse, kookoni (nuku) ja valmiku periood ning ainult viimase neist veedab kirp osaliselt peremehe seljas parasiteerides.

Suurem osa kirbu perekonnast, sealhulgas kõik noorvormid, elab maas – põrandal, vaibas, õuemurul, aga ka lemmikloomade magamisasemetel. Kui loom kasutab inimesega samu mööbliesemeid (tugitoole, diivaneid ja sageli ka voodeid), siis muidugi ka seal.

Seetõttu pole midagi imestada, et tavaline kirbutõrje (šampoonid, kirburihmad, täpilahused) ei anna sageli mingit efekti, sest hävitame vaid jäämäe veepealse osa. Munade, vastsete ja kookonite juurde meie käsi tavapäraste vahenditega ei ulatu.